

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Problematyka wielokulturowości oraz edukacji międzykulturowej w działalności naukowo-badawczej Katedry Pedagogiki Ogólnej

Author: Ewa Ogrodzka-Mazur, Alina Szczurek-Borucka

Citation style: Ogrodzka-Mazur Ewa, Szczurek-Borucka Alina. (2009). Problematyka wielokulturowości oraz edukacji międzykulturowej w działalności naukowo-badawczej Katedry Pedagogiki Ogólnej. W: W. Korzeniowska (red.), "Tradycje kształcenia nauczycieli na Śląsku Cieszyńskim : studia, rozprawy, przyczynki" (s. 190-195). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

Ewa Ogrodzka-Mazur, Alina Szczurek-Boruta

Problematyka wielokulturowości oraz edukacji międzykulturowej w działalności naukowo-badawczej Katedry Pedagogiki Ogólnej¹

Katedra Pedagogiki Ogólnej Instytutu Nauk o Edukacji na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie prowadzi od 1990 roku (wtedy jako Zakład Pedagogiki Ogólnej), pod kierunkiem naukowym Tadeusza Lewowickiego, interdyscyplinarne badania nt. *Społecznych, pedagogicznych i kulturowych uwarunkowań rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży na Pograniczu*. W badaniach tych uczestniczą — oprócz pracowników Katedry — również członkowie innych ośrodków akademickich (z Białegostoku, Gdańska, Opola, Poznania, Warszawy, Zielonej Góry), skupieni w latach 1994—2004 w Społecznym Zespole Badań Kultury i Oświaty Pogranicza, a obecnie w Zespole Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej KNP PAN.

Od samego początku działalności w KPO podjęto próbę bliższego współdziałania z polskimi środowiskami oświatowymi z czeskiej części południowego pogranicza (na Zaolziu). W pierwszych pracach z roku 1992, stanowiących ofertę skierowaną do społeczności zaolziańskiej, znalazły się między innymi kwestie: studiów i upowszechniania wiedzy o oświacie polskiej na Zaolziu, wielostronne badania diagnostyczne (pedagogiczno-psychologiczne) osobowości, systemów wartości, dążeń życiowych i wiedzy o Polsce wśród wszystkich uczniów z klas IV i VIII, uczęszczających do szkół podstawowych z polskim językiem naucza-

¹ Problematyka działalności naukowo-badawczej Katedry Pedagogiki Ogólnej w latach 1990—2003 została szerzej scharakteryzowana w opracowaniu E. Ogrodzkiej-Mazur i A. Szczurek-Boruty: *Problematyka edukacji międzykulturowej w działalności naukowo-badawczej Katedry Pedagogiki Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego — Filia w Cieszynie*. W: „Pedagogika Kultury”. T. 1. Lublin 2005, s. 260—263.

nia na terenie powiatu karwińskiego. Kontakty badawcze i oświatowe za Zaołziu zainicjowały cykliczne spotkania naukowe, z których pierwsze, nt. *Osobowość i plany życiowe dzieci z Zaołzia*, zorganizowano w 1993 roku w Czeskim Cieszynie, wspólnie z Polskim Związkiem Kulturalno-Oświatowym.

Poczynania badawcze stanowiły zarazem część szerszych badań dotyczących problematyki kultury i edukacji w regionie Podbeskidzia. Kolejne prace, z lat 1994—2006, poświęcono takim zagadnieniom, jak:

- poczucie tożsamości narodowej i kształtowanie tożsamości wielokulturowej;
- kulturowe, społeczne i edukacyjne wyznaczniki planów życiowych i dróg edukacyjnych młodzieży;
- społeczność młodzieżowa na pograniczu w kontekście wielokulturowości;
- problemy pogranicza i edukacji;
- osobowość i społeczne funkcjonowanie młodzieży;
- tolerancja jako wartość w procesie edukacji wielokulturowej;
- funkcjonowanie oświaty i szkolnictwa na pograniczu kulturowym w przeszłości i współcześnie, z uwzględnieniem środowiskowych i kulturowych uwarunkowań działalności szkół, modelowych rozwiązań oraz propozycji projektowania szkoły i jej funkcji;
- edukacja międzykulturowa w Polsce i na świecie (dialog międzykulturowy i jego znaczenie w edukacji regionalnej, postawy młodzieży wobec zróżnicowania narodowego, religijnego, kulturowego, działalność szkół oraz różnych organizacji, podejmujących problematykę wielokulturowości);
- rodzinne uwarunkowania kształtowania się i rozwoju tożsamości w sytuacji pogranicza;
- miejsce i rola Kościołów w kształtowaniu postaw dialogowych, otwartych na odmienność;
- teorie przydatne w badaniach i studiach nad edukacją międzykulturową;
- wartości cenione przez młodzież z pogranicza oraz kształcenie aksjologiczne, podejmowane w działaniach pedagogicznych;
- język, komunikacja i edukacja w społecznościach wielokulturowych;
- polityka społeczna i oświatowa w kontekście edukacji międzykulturowej;
- rozwój indywidualny i kształtowanie się tożsamości;
- teoria i praktyka edukacji międzykulturowej;
- teoria i modele badań międzykulturowych.

Publikacje składające się na dorobek naukowy Katedry Pedagogiki Ogólnej cechuje różnorodność tematyki i form. O różnorodności tej świadczy przeplatanie opracowań teoretycznych z relacjami z badań oraz propozycjami metodycznymi. Dzięki temu zgromadzone materiały zawierają rzetelną dokumentację (wyniki badań, źródła historyczne), wspierającą zarówno rozważania o charakterze teoretycznym, jak i propozycje metodyczno-programowe. Na podstawie wieloletnich badań empirycznych został zgromadzony w ten sposób obszerny materiał, stanowiący prezentację indywidualnych zainteresowań oraz poglądów

autorów, jak również wzbogacający dotychczasowy obszar poczyniń badawczych w zakresie edukacji wielo- i międzykulturowej.

W serii prac przygotowanych przez Katedrę Pedagogiki Ogólnej ukazały się następujące publikacje zwarte:

1. *Dzieci z Zaolzia (z badań osobowości uczniów szkół podstawowych z polskim językiem nauczania)*. Red. T. Lewowicki. Cieszyn 1992.
2. *Hierarchia wartości i plany życiowe dzieci z Zaolzia*. Red. T. Lewowicki. Cieszyn 1992.
3. *Kulturowe, społeczne i edukacyjne wyznaczniki dróg życiowych młodzieży z Zaolzia*. Red. T. Lewowicki. Katowice 1994.
4. *Poczucie tożsamości narodowej młodzieży. Studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Red. T. Lewowicki. Cieszyn 1994.
5. *Spółeczności młodzieżowe na Pograniczu*. Red. T. Lewowicki. Cieszyn 1995.
6. *Spółeczności pogranicza — wielokulturowość — edukacja*. Red. T. Lewowicki, B. Grabowska. Cieszyn 1996.
7. *Osobowość i społeczne funkcjonowanie młodzieży regionu Podbeskidzia*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur. Katowice 1997.
8. *Problemy pogranicza i edukacja*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur. Cieszyn 1998.
9. *Młodzież i tolerancja. Studium z pogranicza polsko-czeskiego*. Red. T. Lewowicki, B. Grabowska. Cieszyn 1998.
10. *Szkoła na pograniczach*. Red. T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta. Katowice 2000.
11. *Edukacja międzykulturowa w Polsce i na świecie*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Szczurek-Boruta. Katowice 2000.
12. *Rodzina — wychowanie — wielokulturowość*. Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Cieszyn 2000.
13. *W poszukiwaniu teorii przydatnych w badaniach międzykulturowych*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur. Cieszyn 2001.
14. *Intercultural Education — The Individual in Relation to Others and Other Cultures*. Red. T. Lewowicki, J. Urban. Cieszyn 2002.
15. *Kwestie wyznaniowe w społecznoścach wielokulturowych*. Red. T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon. Cieszyn 2002.
16. A. Różańska: *Działalność edukacyjna Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburskiego Wyznania na Zaolziu*. Cieszyn 2002.
17. *Świat wartości i edukacja międzykulturowa*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur, A. Gajdzica. Cieszyn—Warszawa 2003.
18. *Język, komunikacja i edukacja w społecznoścach wielokulturowych*. Red. T. Lewowicki, J. Urban, A. Szczypka-Rusz. Cieszyn—Warszawa 2004.

19. *Przemiany społeczno-cywilizacyjne a edukacja szkolna — problemy rozwoju indywidualnego i kształtowania się tożsamości*. Red. T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska. Cieszyn—Warszawa—Kraków 2005.
20. *Polityka społeczna i oświatowa a edukacja międzykulturowa*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur. Cieszyn—Warszawa 2005.
21. *Z teorii i praktyki edukacji międzykulturowej*. Red. T. Lewowicki, E. Ogrodzka-Mazur. Cieszyn 2006.
22. *Teorie i modele badań międzykulturowych*. Red. T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, E. Ogrodzka-Mazur. Cieszyn 2006.
23. A. Gajdzica: *Reforma oświaty a praktyka edukacji wczesnoszkolnej*. Katowice [w druku].
24. E. Ogrodzka-Mazur: *Kompetencja aksjologiczna dzieci w młodszym wieku szkolnym — studium porównawcze środowisk zróżnicowanych kulturowo*. Katowice 2007.
25. A. Szczurek-Boruta: *Zadania rozwojowe młodzieży i edukacyjne warunki ich wypełniania w środowiskach zróżnicowanych kulturowo i gospodarczo — studium pedagogiczne*. Katowice 2007.

Poszerzeniem i uzupełnieniem naukowej dokumentacji Katedry Pedagogiki Ogólnej są organizowane cyklicznie sympozja i konferencje, przy współudziale Wyższej Szkoły Pedagogicznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie nt.:

1. *Osobowość i plany życiowe dzieci z Zaolzia*. Czeski Cieszyn, 15 stycznia 1993.
2. *Edukacja i problemy pogranicza*. Ustroń—Cieszyn—Czeski Cieszyn, 18—19 września 1996.
3. *Edukacja międzykulturowa w Polsce i na świecie*. Ustroń—Cieszyn, 12—14 października 1998.
4. *Rodzina — wychowanie — wielokulturowość*. Wisła, 12—13 października 1999.
5. *Przemiany świadomości społecznej na pograniczach*. Brenna, 17—18 października 2000.
6. *Kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych (stereotypy, problemy edukacyjne, współczesne wyzwania społeczne)*. Ustroń, 23—24 października 2001.
7. *Świat wartości i edukacja międzykulturowa*. Ustroń, 24—25 września 2002.
8. *Język, komunikacja i edukacja w społecznościach wielokulturowych*. Wisła, 21—22 października 2003.
9. *Przemiany społeczno-cywilizacyjne a edukacja szkolna — problemy rozwoju indywidualnego i kształtowania się tożsamości*. Ustroń, 11—13 października 2004.

10. *Polityka społeczna i oświatowa a edukacja międzykulturowa*. Ustroń, 10—12 października 2005.

11. *Edukacja międzykulturowa na Pograniczu w pierwszych latach rozszerzonej Unii Europejskiej*. Ustroń, 09—11 października 2006.

W ramach działalności naukowej katedry realizuje się również 6 indywidualnych projektów badawczych (grantów), w tym 5 grantów promotorskich KBN.

Z inicjatywy pracowników Katedry Pedagogiki Ogólnej podjęto także działania w zakresie praktyki edukacyjnej, obejmujące:

- wprowadzenie do programu studiów — na kierunku pedagogika — na wybranych specjalnościach przedmiotu edukacja wielo- i międzykulturowa oraz bloku przedmiotów fakultatywnych z tej dziedziny (do wyboru: zagadnienia aksjologiczne, socjalizacja, tożsamość, edukacja szkolna, szkoły mniejszościowe, kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych);
- powołanie w 2003 roku Studenckiego Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej, którego działalność przyczynia się do aktywizacji środowiska akademickiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie; członkowie koła uczestniczą w pracach badawczych Katedry Pedagogiki Ogólnej, propagują kwestie edukacji międzykulturowej wśród studentów, dzieci i młodzieży w swoich środowiskach lokalnych, podejmują działania edukacyjne (terapeutyczne i interwencyjne) na rzecz nadania rangi Innemu i wsparcia jednostki w nabywaniu tożsamości własnej i społecznej, organizują cykliczne konferencje dla studentów, poświęcone problemom tolerancji i edukacji w warunkach wielokulturowości.

Dalsze poczynania naukowo-badawcze Katedry Pedagogiki Ogólnej będą się koncentrować wokół kwestii edukacji międzykulturowej na pograniczach w pierwszych latach rozszerzonej Unii Europejskiej, a także wokół przygotowania nauczycieli i pedagogów do pracy w społecznościach wielokulturowych.

Ewa Ogrodzka-Mazur, Alina Szczurek-Boruta

**The problem of multiculturalism and intercultural education
in the academic-research activity
at the Department of General Pedagogy**

S u m m a r y

The Department of General Pedagogy at the Institute of the Sciences of Education at the Faculty of Ethnology and Sciences of Education in Cieszyn has conducted the interdisciplinary studies on *Social pedagogical and cultural conditions of development and education of children and youth in the borderline* under the supervision of professor Tadeusz Lewowicki since 1990 (as the Department of General Pedagogy at that time). The participants of these studies, apart from the

academic staff, constitute the members of other academic centres (from Białystok, Gdańsk, Opole, Poznań, Warszawa, Zielona Góra), affiliated with Społeczny Zespół Badań Kultury i Oświaty Pogranicza (Social Team of Boundary Culture and Education Studies) between 1994 and 2004 and, currently, with Zespół Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej KNP PAN (the Team of Pedagogy of Culture and Intercultural Education). The academic-research works conducted at the Department of General pedagogy within the years oscillated around the issue of intercultural education in the borderline, as well as training teachers and pedagogues for work in multicultural communities.

Ewa Ogrodzka-Mazur, Alina Szczurek-Boruta

**Die Mehrkulturheit und interkulturelle Bildung
in wissenschaftlicher Tätigkeit
des Lehrstuhls für Allgemeinpädagogik**

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Lehrstuhl für Allgemeinpädagogik des Instituts für Bildungswissenschaften an der Fakultät für Ethnologie und Bildungswissenschaften in Teschen stellt seit 1990 unter der Leitung von Prof. Habil. Dr. Tadeusz Lewowicki interdisziplinäre Forschungen zum Thema: *Soziale, pädagogische und kulturelle Voraussetzungen für Entwicklung und Erziehung der Kinder und Jugendlichen im Grenzgebiet* an. An den Forschungen nehmen außer den Mitarbeitern der Fakultät auch Wissenschaftler aus anderen Hochschulen (Białystok, Gdańsk (Danzig), Opole (Oppeln), Poznań (Posen), Warszawa (Warschau), Zielona Góra (Grünberg)) teil, welche in den Jahren 1994—2004 die Mitglieder des Gemeinschaftsteams für Forschungen über Kultur und Bildungswesen im Grenzgebiet waren und heutzutage in dem Team für Kulturpädagogik und interkulturelle Bildung der Polnischen Akademie der Wissenschaften (PAN) tätig sind. Wissenschaftliche Forschungen der Fakultät betreffen die interkulturelle Bildung im Grenzgebiet und die Vorbereitung der angehenden Lehrer auf ihre zukünftige Arbeit in mehrkulturellen Gemeinschaften.